

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ І АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В ІНСТИТУЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

О. С. Ющенко

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», магістр

Ю. О. Ночовна

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», к. е. н., доцент

О. В. Карпенко

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», к. е. н., професор

Визначальною рисою сучасного періоду розвитку всіх без винятку розвинених країн є зростання в суспільному виробництві ролі науково-технологічних знань та інших результатів творчої діяльності людини. Формою реалізації таких знань на рівні суб'єктів господарювання є нематеріальні активи. Вони є новим і специфічним об'єктом обліку, аудиту, аналізу та управління підприємством.

Розвиток окремих підприємств та держави в цілому пов'язаний зі здійсненням інноваційної діяльності, для реалізації якої необхідним є створення сприятливих інформаційних умов для впровадження та ефективного використання нематеріальних активів. Адже в сучасних умовах глобалізації економіки підвищення пріоритетності нематеріальних активів, особливо об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ), гудвілу, франчайзингу, інтелектуального капіталу та інноваційної праці, є головним чинником економічного зростання, створення конкурентних переваг на ринку, нарощування національного багатства країни.

Проте якщо в інших країнах управління нематеріальними активами набуло значного досвіду, то в нашій країні така практика є недостатньо поширеною, про що свідчить частка нематеріальних активів у загальній структурі активів вітчизняних підприємств. Так, у балансах багатьох українських підприємств нематеріальні активи або взагалі не відображаються, або їх частка не перевищує 1 %. Така ситуація характеризує неефективне використання нематеріальних активів у діяльності підприємств та гальмує їх можливий розвиток за інноваційним напрямом. Однією з основних причин цього є недостатня розробленість та конвенційність існуючих методик обліку і аудиту нематеріальних активів, яка характеризується наявними обмеженнями в

МСФЗ 38 «Нематеріальні активи» та П(С)БО 8 «Нематеріальні активи». За таких обставин стає актуальною розробка таких методик обліку та аудиту нематеріальних активів, які відповідають інформаційним потребам системи управління, виходячи з особливостей об'єкту та розвитку економічних відносин підприємства.

Проблемні питання обліку та аудиту нематеріальних активів відображені у дослідженнях багатьох вітчизняних фахівців, зокрема: І. А. Бігдан, Л. В. Бражної, Ф. Ф. Бутинця, О. Б. Бутнік-Сіверського, Н. Г. Виговської, С. Ф. Голова, А. П. Грінько, І. П. Житного, В. П. Завгороднього, М. В. Кужельного, В. Б. Моссаковського, В. В. Пастушкової, В. С. Рудницького, С. Й. Сажинець, В. В. Сопко, Н. М. Ткаченко; та зарубіжних вчених – Х. А. Андерсена, Белверда Е. Нідлза, Е. Брукінга, Глен А. Велша, Д. Е. Гурмана, Д. Доунса, Л. Едвінссона, Д. Колдуелла, Д. Нортон, В. Ф. Палія, С. Хендриксена, А. Д. Шеремета, Л. З. Шнейдмана, І. А. Бланка, М. Данька, А. Козирева, Р. Каплана, Л. Лукічова, О. В. Мельника, О. Г. Мендрула, В. І. Осипова, С. В. Онишка, Д. М. Стеченка. Проте, для успішного використання нематеріальних активів необхідні принципово нові методи управління ними, що вимагає правильного розуміння їх економічної сутності, характерних ознак, розробки науково обґрунтованої класифікації, яка повинна включати вичерпний перелік їх видів. Однак ні П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», ні чинні Цивільний та Господарський кодекси його не містять, що на практиці призводить до неоднозначного трактування та відображення в обліку окремих видів нематеріальних активів. Це унеможливує реальну оцінку складу та структури нематеріальних активів, потребує розвитку як організаційно-методичного забезпечення обліку і аудиту нематеріальних активів, так і обліково-аналітичного забезпечення управління процесами їх комерціалізації та капіталізації.

Проблемам бухгалтерського обліку в умовах інституціоналізму, загалом, та нематеріальних активів, зокрема, значну увагу приділили Д. Андріссен, В. С. Аптон, М. І. Бондар, Р. П. Булига, Ф. Ф. Бутинець, А. Велш Глен, Дж. Гатфрі, С. Ф. Голова, Т. В. Давидюк, Ю. Даум, Р. К. Елліот, В. М. Жук, О. В. Кантасва, Я. Д. Крупка, С. А. Кузнецова, С. А. Кузубов, І. Д. Лазаришина, Б. Лев, Д. Колдуел С. О. Левицька, С. Ф. Легенчук, Н. М. Малюга, В. Б. Моссаковський, Л. В. Нападовська, Б. Нідлз, В. Ф. Палій,

О. М. Петрук, М. С. Пушкар, Р. Рослендер, Р. Тіссен, Л. В. Чижевська, М. М. Шигун, І. Й. Яремко. Віддаючи належне доробку вчених у цій сфері, зауважимо, що ефективність сучасного бізнесу окремої інституційної одиниці слід визначати з урахуванням положень концепції вартісно-орієнтованого управління, системи збалансованих показників, стейкхолдерської моделі стратегічного розвитку підприємства, соціальної відповідальності бізнесу, оцінки результатів інтелектуальної діяльності, результатів обміну та використання об'єктів інтелектуальної власності, що призводить до розуміння нематеріальних активів як важливої складової формування нової доданої вартості сучасного підприємства.

За таких обставин важливого значення набуває необхідність теоретичного обґрунтування та розробки методичних положень щодо бухгалтерського обліку нематеріальних активів підприємства на засадах інституціональних змін в частині відображення в обліку і звітності майнових прав на користування об'єктами інтелектуальної власності та немайнових контрактних прав на створення та розпорядження інтелектуальними ресурсами; відображення в обліку та звітності капітальних інвестицій на придбання та створення об'єктів інтелектуальних прав; удосконалення інформаційної моделі обліку нематеріальних активів та контролю за ефективністю їх використання, розширення змісту облікової політики підприємства в частині закріплення нових підходів до оцінки, визнання, ідентифікації та класифікації нематеріальних активів. У цьому напрямі і повинні здійснюватися наступні наукові дослідження за обраною тематикою.

Список використаних інформаційних джерел

1. Банасько Т. М. Бухгалтерський облік і контроль нематеріальних активів: оцінка та порядок відображення : автореф. дис... канд. наук / Т. М. Банасько. – Житомир : ЖДТУ, 2010. – 18 с.
2. Гусь А. В. Правовий режим нематеріальних активів у складі майна державних вищих навчальних закладів : автореф. дис ... канд. наук / А. В. Гусь . – Київ : Інститут Економіко-Правових Досліджень, 2015. – 20 с.
3. Диба В. М. Облік та аналіз нематеріальних активів в умовах інституційних змін: теорія і методологія : автореф. дис... д-ра. наук / В. М. Диба. – Київ : ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана», 2017. – 34 с.

4. Мельник Л. Ю. Управління нематеріальними активами та ефективність їх використання на підприємствах АПК : автореф. дис... канд. наук / Л. Ю. Мельник. – Дніпропетровськ : Дніпропетровський державний аграрний університет, 2008. – 20 с.
5. Писаренко Ю. В. Організація та методика обліку і контролю нематеріальних активів : автореф. дис... канд. наук / Ю. В. Писаренко. – Київ : ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана», 2009. – 20 с.
6. Польова Т. В. Облік, аудит і аналіз нематеріальних активів : автореф. дис... канд. наук / Т. В. Польова. – Харків : ХДУХТ, 2006. – 19 с.

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

О. В. Яріш

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н., доцент,

А. Ю. Попович, Н. С. Кушер

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», магістр

Стійка тенденція до порушення фінансового стану вітчизняних підприємств зумовлює необхідність розробки концептуальних підходів до діагностики їх фінансової безпеки

Відаючи належне науковим напрацюванням вчених [2, 3, 4, 6, 7], зауважимо, що результати проведених досліджень не можуть повною мірою задовольнити потреби теорії і практики діагностики фінансової безпеки вітчизняних суб'єктів. Дотепер не до кінця систематизованими лишаються методи, інструменти, важелі та види забезпечень, що можуть бути використані господарюючими суб'єктами з метою захисту власних фінансових інтересів.

Здебільшого, існуючі методичні підходи оцінки фінансової безпеки вітчизняних підприємств базуються на основі методів та моделей прогнозування ймовірності банкрутства, одним із найсерйозніших недоліків яких є неадаптованість до сучасних реалій вітчизняної економіки. Тож, на сьогодні існує цілий ряд методик прогнозування криз та банкрутства, але проблема полягає в тому, що більшість із них розраховувалася для західних підприємств.